

“...far et intagliar, e scolpir il nuovo Tabernacolo”: Alvise Tagliapietra i mramorni tabernakul za nekadašnju katedralu u Osoru

Pintarić, Mario

Source / Izvornik: **Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 2023, 43 - 56**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.31664/ripu.2023.47.04>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:737523>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Mario Pintarić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Odsjek za povijest umjetnosti

"...far et intagliar, e scolpir il nuovo Tabernacolo": Alvise Tagliapietra i mramorni tabernakul za nekadašnju katedralu u Osoru

Izvorni znanstveni rad – *Original scientific paper*

Primljen – *Received* 6. 10. 2023.

DOI <https://doi.org/10.31664/ripu.2023.47.04>

Sažetak

U ovoj se studiji donosi nepoznati dokument o podizanju mramornog tabernakula u kapeli Tijela Kristova u nekadašnjoj osorskoj katedrali koji je stilskom analizom bio uvršten u opus venecijanskog kipara Alvisea Tagliapietre (Venecija, 1670. – 1747.). Arhivski izvor otkriva da je dogovor bio sklopljen u Veneciji 20. rujna 1708. godine s Tagliapietrom čija se radionica nalazila u župi San Moisè. Usto, objavljuje se i ugovor s venecijanskim altaristom Zuanneom Trognonom koji je sastavljen u Cresu 20. srpnja 1710. godine. Majstor je trebao za kapelu isklesati novi mramorni oltar kako bi se na njega postavio

Tagliapietrin tabernakul. Tom prilikom su u opus venecijanskog kipara Tagliapietre uvrštene mramorna bista Venere iz palače Giusti u Veroni, kip Bezgrešno Začete iz nekadašnjeg oratorija vile D'Arco u Corno Alto nedaleko Verone, kao i skulpture svetog Nikole biskupa i svetog Jurja na glavnom oltaru župne crkve u Colloredo di Prato kod Udina. Naposljetku, s Alviseom se povezuju i dva mramorna anđela s glavnog oltara u župnoj crkvi u Pincari te Gospa od Ružarija iz oratorija vile Condulmer u mjestu Zerman u okolici Trevisa.

Ključne riječi: *Alvise Tagliapietra, Zuanne Trognon, Osor, Venecija, Verona, Colloredo di Prato, Pincara*

Vizurum gradića Osora od kraja 15. stoljeća dominira trolišno kameno pročelje katedrale svetog Nikole.¹ To imponantno trobrodno zdanje zaokupljalo je pažnju istraživača još od 18. stoljeća. Isusovac i povjesničar Daniele Farlati u petom je svesku svojega kapitalnog djela *Illyricum sacrum*, tiskanom 1775. godine, prvi rekonstruirao dotad poznatu povijest osorske katedrale objavivši podatke o njezinoj gradnji, ali i o određenim promjenama u interijeru tijekom 17. i 18. stoljeća.² Tako navodi da je biskup Šimun Gaudencije-Radovčić naručio početkom 18. stoljeća novi mramorni sarkofag za relikvije svetog Gaudencija, ali i monumentalno mramorno svetojhranište izvanredne kvalitete.³ Obje umjetnine je zasigurno vidio i slavni arhitekt Thomas Graham Jackson kada je boravio u Osoru, ali ih nije uvrstio u knjigu o Dalmaciji, Kvarneru i Istri publiciranu 1887. godine.⁴ Međutim, tabernakulom je ostao zadivljen lokalni putopisac i prirodoslovac Dragutin Hirc kada je posjetio katedralu u kolovozu 1903. godine. Tom je prilikom zapisao da je to »jedna od najvećih umjetnina na kvarnerskim otocima«. ⁵ Zbog iznimno vješto klesanih dijelova tabernakul se u drugoj polovici 20. stoljeća

u lokalnoj historiografiji dovodio u vezu i s Berninijevom školom.⁶ Naposljetku, djelo je temeljem stilske analize Nina Kudiš uvrstila u opus venecijanskog kipara Alvisea Tagliapietre (Venecija, 1670. – 1747.).⁷ Autorica je navela da osorski tabernakul velikim dijelom ponavlja tabernakul Alviseova učitelja Enrica Merenga (Rheine, 1638./1639. – Venecija, 1723.) isklesanoga za venecijansku crkvu Santa Maria della Misericordia. Nadalje, navodi da kipovi Vjere, Milosrđa i Ufanja na tabernakulu, kao i dekorativni elementi imaju najjače analogije s Tagliapietrimom krstionicom za katedralu u Chioggi. Također, pretpostavljeno je da je u Osoru riječ o ranom Alviseovu djelu koje je moglo nastati tijekom prvoga ili možda početkom drugog desetljeća 18. stoljeća.

Tijek narudžbe i sve pojedinosti oko nabave mramornog tabernakula saznaju se iz dosad nepoznatog ugovora sačuvanog u prijepisu u knjizi osorske bratovštine Tijela Kristova (Prilog, 1).⁸ Bratovština se spominje još u 16. stoljeću kada se navodi da njezini članovi vode brigu o oltaru i svetojhraništu.⁹ Bratovštinska kapela smještena je u dnu istočnoga bočnog broda te je kvadratnog tlocrta, a presvođena je križnorebra-

1. Alvise Tagliapietra, tabernakul, 1708. – 1709., nekadašnja katedrala u Osoru
(foto: Mario Pintarić)

Alvise Tagliapietra, tabernacle, 1708–1709, former cathedral in Osor

stim svodom. Iako je krajem 16. stoljeća drveni tabernakul otamo premješten na glavni oltar, bratovština je tijekom 17. i 18. stoljeća i dalje ostala vezana uz tu kapelu.¹⁰ Početkom 18. stoljeća odlučeno je da će se nabaviti novi mramorni sarkofag za relikvije svetog Gaudencija za glavni oltar. Zbog toga je najvjerojatnije stari drveni tabernakul vraćen u bratovštinsku kapelu. Međutim, skladan jednostavan prostor gotičkih odlika bratimi su 1708. godine odlučili opremiti novim mramornim inventarom. Sastavši se 16. rujna u gradskoj vijećnici, nakon glasovanja donijeli su odluku da će naručiti mramorni tabernakul.¹¹ Za tu su svrhu izabrani tadašnji osorski knez Pietro Giacomo Morosini te Bartolomeo Viccenzotti koji će u ime bratovštine u Veneciji pronaći majstora za izradu svetohraništa. Oni su 20. rujna 1708. godine sklopili ugovor s kiparom Alviseom Tagliapietrom čija se *bottega* nalazila u župi San Moisè. Majstor se obvezao da će izraditi novi tabernakul pridržavajući se crteža i vrsta

mramora odobrenih od člana bratovštine. Svetohranište je trebalo biti visine pet i pol stopa, a u te dimenzije nije bio uključen maleni kipić Uskrslog Krista na vrhu.¹² Stuba za smještaj tabernakula nad menzu trebala je biti od crvenoga veronskog mramora. Stranice podnožja poligonalnog svetohraništa morale su se ukasiti umetcima od crvenoga francuskog i žutoga veronskog mramora. Dvije ispušćene prednje volute na čijim su se krajevima trebala nalaziti dva kipa majstor se obvezao isklesati od kararskog mramora. S druge strane na dvije stražnje volute bilo je potrebno smjestiti mramorne kerubine te bokore voća i cvijeća. Iznad vratašca tabernakula predviđena je personifikacija Vjere kao što je to bilo naznačeno u odobrenom crtežu. Tagliapietra je prema ugovoru trebao na tabernakulu postaviti i dva mala *putta* te dvije male vaze, a na vrhu mramornu kartušu od oblaka s golubicom Duha Svetoga. Naposljetku, tabernakul je morao završavati lukovičastom kupolom od žutog veronskog

2. Zuanne Trognon, oltar Tijela Kristova, 1710. – 1711., nekadašnja katedrala u Osoru (foto: Mario Pintarić)
Zuanne Trognon, Corpus Christi altar, 1710–1711, former cathedral in Osor

mramora. Kipar je s predstavnicima bratovštine dogovorio da će posao dovršiti u roku od pet mjeseci. Također, trebao se pobrinuti i za nabavu pozlaćenih metalnih vratašca te malenog kipića Uskrslog Krista od pozlaćenog bakra. Cijena tabernakula iznosila je tristo dukata, a Alviseu je navedena svota trebala biti isplaćena u tri rate. Prvi dio morao je dobiti odmah po potpisivanju ugovora, drugi tijekom rada, a zadnju ratu nakon dopreme i postavljanja tabernakula u katedralu (sl. 1).¹³

Tagliapietra je prilikom izvedbe osorskog tabernakula ispoštovao sve dijelove potpisanog ugovora strogo se pridržavajući specifikacija o vrstama mramora. U literaturi je već istaknuto da je Alvise u Osoru kopirao model svetohraništa koji je njegov učitelj Enrico Merengo izvorno izradio za ve-

4. Tabernakul iz nekadašnje katedrale u Osoru, 1923. (foto: Fondazione Giorgio Cini)
Tabernacle from the former cathedral in Osor in 1923

3. Zuanne Trognon, oltar svete Eurosije, župna crkva u Buttriju (foto: Damir Tulić)
Zuanne Trognon, altar of Saint Eurosia, parish church in Buttrio

5. Alvisio Tagliapietra, Venera, 1690-ih, Palazzo Giusti, Verona (foto: Mario Pintarić)
Alvisio Tagliapietra, Venus, 1690s, Palazzo Giusti, Verona

necijansku crkvu Santa Maria della Misericordia.¹⁴ Također, u razdoblju između 1708. i 1709. godine kada radi za osorske naručitelje, kipar je dovršio i monumentalnu krstionicu te tabernakul za čuvanje svetih ulja u katedrali u Chioggi.¹⁵ U prosincu 1709. godine bratimi su raspravljali o izgledu svoje kapele te su ponosno istaknuli da je novi mramorni tabernakul izvanredne kvalitete. Međutim, utvrdili su da je ulazni luk kapele zajedno s unutrašnjim zidovima u lošem stanju. Zbog toga je angažiran kamenoklesar Zuanne Nicolich koji se obvezao popraviti kapelu za 850 lira.¹⁶ Već je iduće godine u srpnju imućna bratovština odlučila da je za smještaj iznimnog tabernakula potrebno naručiti i novi mramorni oltar. Stoga je 20. srpnja 1710. godine ugovoreno podizanje oltara s venecijanskim altaristom Zuanneom (Giovannijem) Trognonom (Trognionom) čija je radionica bila smještena na Rio Marin u sestiereu Santa Croce.¹⁷ Za razliku od Tagliapietre, čije je ime dobro znano u domaćoj

literaturi, ono Zuannea Trognona nije zabilježeno. Majstor je rođen između 1664. i 1667. godine te je zajedno s bratom Domenicom naobrazbu započeo u očevoj radionici.¹⁸ Njih dvojica su, nakon smrti oca Santa, dovršili nadgrobni spomenik Girolama Rote u venecijanskoj crkvi Santa Maria del Giglio oko 1696. godine.¹⁹ Nakon toga Zuanne se 1705. godine spominje u Veneciji kao *maestro lavorante*, a 1711. godine se osamostalio i počeo voditi vlastitu radionicu.²⁰ Osim u glavnom gradu *Serenissime*, majstor je bio aktivan i na području Furlanije te Veneta. Tijekom 1715. i 1716. godine isklesao je oltar Bezgrešno Začete za crkvu San Francesco u Portuguraru, a istovremeno je radio i na glavnom oltaru župne crkve u Visinaleu, nedaleko od Pordenonea.²¹ Između ostaloga, sa Zuanneom se još povezuje glavni oltar župne crkve u mjestu Mereto di Tomba, kao i bočni oltar svete Eurosije u župnoj crkvi u Buttriju te onaj svetoga Gotarda u Vito d'Asio.²²

6. Alvise Tagliapietra, Bezgrešno Začeta, Villa Sagramoso-Sacchetti, Corno Alto (foto: Alvise Sagramoso)

Alvise Tagliapietra, Immaculate Conception, Villa Sagramoso-Sacchetti, Corno Alto

7. Alvise Tagliapietra, Vjera, 1708. – 1709., nekadašnja katedrala u Osoru (foto: Mario Pintarić)

Alvise Tagliapietra, Faith, 1708–1709, former cathedral in Osor

U opus venecijanskog altara sada se može uvrstiti i oltar Tijela Kristova izrađen za osorsku katedralu. Zuanne je ugovor s predstavnicima bratovštine (Prilog, 2) potpisao u Cresu te se poput Tagliapietre morao strogo pridržavati odobrenog crteža.²³ Oltar je trebao biti visine 12 stopa, a što nije uključivalo dimenzije pristupne stuba. Sveukupna širina novog oltara morala je iznositi 8 stopa i tri unce.²⁴ Majstor se obvezao da će svi kameni dijelovi biti izrađeni od istarskog kamena. U sredini stipesa morao se nalaziti tondo od crnog kamena (*pietra paragon*) s prikazom kaleža i hostije koji su trebali biti izrađeni *alla fiorentina*. U prednje dvije bočne ploče stipesa trebale su biti umetnute mramorne inkrustacije od crvenoga francuskog i crnog (*parangone*) mramora. S druge strane u dvije stražnje bočne ploče je majstor trebao ubaciti segmente žutog mramora. Prema ugovoru bilo je dogovoreno da će dva stupa biti isklesana od *brocadello da Verona*, a pripadajući pilastri od rovinjskog kamena. Od istog materijala Zuanne se obvezao izraditi kapitele stupova, dvije bočne volute i arhitrav. Isti kamen je majstor trebao upotrije-

biti i kod klesanja segmenata u osi stupova dok je za izvedbu friza odlučeno da će se koristiti *brocadello da Verona*. Oltar je trebao završavati ovalnim poljem atike ispunjenim mramornim diskom. Trognon je s predstavnicima bratovštine dogovorio da će izrada oltara sveukupno stajati 230 dukata. Majstor je trebao primiti isplate u tri navrata, a posljednju ratu valjalo mu je predati prilikom dopreme oltara u Osor. Zuanne se obvezao da će cjelokupni posao dovršiti do lipnja 1711. godine. Naposljetku, oltar je iz Venecije stigao barkom u Osor 12. lipnja 1711. zbog čega su bratimi morali osigurati dodatna sredstva da se oltar prenese, sklopi i postavi u bratovštinsku kapelu.²⁵

Trognon se prilikom izrade dijelova oltara u potpunosti pridržavao odobrenog crteža, ali nije poznato zašto je došlo do određenih promjena u odabiru vrsta mramora.²⁶ To se posebice odnosi na stipes koji je prema ugovoru trebao biti izveden *alla fiorentina*. Stoga je kalež iz kojeg izlazi hostija morao izvorno biti napravljen od bijelih i žutih mramornih inkrustacija. Takav način ukrašavanja stipesa oltara na

8. Alvise Tagliapietra, Sveti Juraj, 1719., župna crkva u Colloredo di Prato (foto: Diocesi di Udine, Ufficio beni culturali)

Alvise Tagliapietra, Saint George, 1719, parish church in Colloredo di Prato

9. Alvise Tagliapietra, Sveti Juraj, 1739. – 1741., župna crkva svetog Jurja i Eufemije, Rovinj (foto: Ivo Puniš)

Alvise Tagliapietra, Saint George, 1739–1741, parish church of Saint George and Euphemia, Rovinj

području Veneta u 17. stoljeću uvela je firentinska obitelj Corbarelli.²⁷ Tako je Benedetto Corbarelli 1656. korištenjem sitnih mramornih pločica izradio raskošan stipes glavnog oltara venecijanske crkve Santo Stefano. U njegovoj je radionici zasigurno nastao i *paliotto* oltara iz kapele obitelji Sagredo u San Francesco della Vigna u Veneciji.²⁸ Isti tehnički postupak je u nekoliko navrata koristio i Zuanne o čemu svjedoči ugovor za podizanje oltara koji je krajem 1715. godine naručila bratovština Bezgrešno Začete za župnu crkvu u Portogruaru.²⁹ Tamo se navodi da će stipes, kao i postamenti za stupove biti izvedeni *alla fiorentina*. Na taj je način izrađen i stipes oltara Gospe od Ružarija za župnu crkvu u San Giovanni di Casarsa koji se povezuje upravo s altaristom Trognonom.³⁰ S druge strane osorski je pravokutni stipes u središnjem dijelu urešen profiliranim četverolisnim poljem s reljefnim kaležom s hostijom na podlozi od crnoga prošaranog mramora, a kakav se sreće i na vertikalnim poljima uz prednje

rubove stipesa. Potrebno je upozoriti i na način umetanja sivkasto-ljubičastog mramora s velikim šarama i venama koji flankiraju središnji četverolist. Naime, tanke su mramorne ploče izrezane i zrcalno umetnute u stipes pa su njihove šare simetrične te izgledaju poput leptirovih krila. Iako se u ugovoru ne navodi izgled supedaneja, treba napomenuti da je u gornju stubu od crvenog mramora iz Verone ubačena kamena pravokutna ploča ukrašena kružnim i segmentnim poljima ispunjenima crvenim, crnim i crno prošaranim mramorom. Unutar dosad poznatoga Trognonova opusa osorski je oltar koncepcijom najbliži onome svete Eurosije iz župne crkve u Buttriju (sl. 2, 3). Bez obzira na to što Zuanne nije u potpunosti ispoštovao ugovor, bratimi su bili zadovoljni oltarom jer ga je majstor isklesao unutar dogovorenog roka. Nakon što je bio postavljen u kapelu, na njega su smješteni tabernakul, ali i skupocjeni liturgijski predmeti. Arhivski izvori navode da je krajem 1711. godine prostor kapele bio

10. Alvise Tagliapietra, Anđeo, 1737., župna crkva u Pincari (foto: Diocesi di Treviso, Ufficio beni culturali)
Alvise Tagliapietra, Angel, 1737, parish church in Pincara

11. Alvise Tagliapietra, Anđeo, 1737., župna crkva u Pincari (foto: Diocesi di Treviso, Ufficio beni culturali)
Alvise Tagliapietra, Angel, 1737, parish church in Pincara

ukrašen sa šest srebrnih oltarnih svijećnjaka, srebrnim visećim svijećnjakom, srebrnim križem, kompletom kanonskih ploča te dvama drvenim pozlaćenim anđelima (sl. 4).³¹

Zuane Trognon novo je ime u altaristici 18. stoljeća na području Kvarnera te se s njim zasad povezuje samo osorski oltar Tijela Kristova dok je s druge strane Alvise Tagliapietra znatan broj kipova izradio upravo za naručitelje u Istri, Hrvatskom primorju i Dalmaciji. Tako se njegova djela nalaze u Zadru, Rovinju, Savičenti, Malom Lošinj, Karlobagu, ali i Zagrebu.³² Za proučavanje Tagliapietrina opusa ključnim su se pokazala dokumentirana djela za samostansku crkvu svetog Krševana u Zadru i ona za župnu crkvu svete Eufemije u Rovinju.³³ Njima sada valja pridodati i tabernakul iz Osora sa skulpturama Vjere, Milosrđa i Ufanja. Arhivski potvrđeno autorstvo navedenih kipova omogućuje i nove atributivne prijedloge za venecijanskog kipara. S obzirom na to u Alviseov se opus može uvrstiti mramorno poprsje

Venere koje je smješteno u sali s kaminom (crveni salon) prvog kata palače Giusti u Veroni (sl. 5).³⁴ Tagliapietra je poput drugih venecijanskih kipara primao narudžbe i od privatnih naručitelja. Riječ je o djelima za raskošne interijere i eksterijere brojnih palača u vlasništvu venecijanske elite. Takve majstorski klesane biste namijenjene oštrom oku kolekcionara te pogledu izbliza u inventarima su se često nazivale *sculture moderne*.³⁵ Za razliku od drugih venecijanskih kipara, o Tagliapietrinim narudžbama za bogate trgovce i plemiće zasad još uvijek nema puno podataka. Tek je poznato da je majstor početkom 1700-ih godina za nepoznatog mecenu izradio biste Heraklita i Demokrita.³⁶ Istovremeno je radio i kamene kipove za palaču Bernarda Navea u Borgo Padova, kao i mramorno poprsje Krista danas smješteno u Rocca Meli Lupi di Soragna.³⁷ U tom je periodu Tagliapietra mogao isklesati i Veneru iz palače Giusti. Na njezinu oštro klesanom punašnom licu, kao

12. Alvise Tagliapietra, Gospa od Ružarija, oko 1740-ih, Villa Condulmer, Zerman (foto: Diocesi di Treviso, Ufficio beni culturali)
Alvise Tagliapietra, Our Lady of the Rosary, around the 1740s, Villa Condulmer, Zerman

13. Alvise Tagliapietra, Gospa od Ružarija, 1734., župna crkva u Solesino (foto: Damir Tulić)
Alvise Tagliapietra, Our Lady of the Rosary, 1734, parish church in Solesino

i plitkoj draperiji, može se uočiti veliki utjecaj kolekcionarskih bista Giusta Le Courta (Ypres, 1627. – Venecija, 1679.), ali i Alviseova učiteljica Enrica Merenga. Tako se, primjerice, uzori mogu pronaći u Le Courtovu poprsju djevojke iz Fondazione Cavallini Sgarbi u Ferrari ili u poprsju božice Diane za rimskog plemića Livija Odescalchija koje je započeo Le Court, a dovršio Merengo.³⁸ Fizionomije veronske Venere zagonetnog osmijeha mogu se usporediti s onim karikaturalnim na Tagliapietrinu kipu alegorije »Plešuće seljanke« s pročelja palače Nave u Borgo Padova.³⁹ Također, lice Venere blisko je svetoj Mariji Magdaleni na oltaru Raspeća iz venecijanske crkve Eremita, kao i onome na alegoriji Milosrđa s osorskog tabernakula.⁴⁰ Zasad nije poznato tko je naručio poprsje, ali postoji mogućnost da su to mogli biti udovica Elena Giusti, rođena Badoer, i njezin brat Marco koji su krajem 17. stoljeća naslijedili Palazzo nakon smrti Carla Antonija Giustija.⁴¹

S Tagliapietrinim nepoznatim djelom susrećemo se i u oratoriju svetog Jakova smještenom u sklopu nekadašnje vile D'Arco u Corno Alto nedaleko Verone.⁴² Kapelu je počet-

14. Alvise Tagliapietra i Carlo Tagliapietra, Bogorodica s Djetetom, 1740-ih, župna crkva svetog Jurja i Eufemije, Rovinj (foto: Ivo Puniš)
Alvise Tagliapietra and Carlo Tagliapietra, Virgin and Child, 1740s, parish church of St George and Euphemia, Rovinj

kom 17. stoljeća dao sagraditi Giovanni Giacomo D'Arco, a na glavnom oltaru se izvorno nalazila slika veronskog majstora Santea Creare.⁴³ Međutim, tijekom 20. stoljeća je interijer kapele izmijenjen te su novi vlasnici za oltar nabavili mramorni kip Bezgrešno Začete iz zapuštenog oratorija nepoznate vile u okolici Venecije.⁴⁴ Riječ je o skulpturi koja je slična Tagliapietrinu alegorijskom prikazu Vjere na osorskom tabernakulu (sl. 6, 7). Alvise kod oba navedena kipa kleše masivnu lecourtijansku draperiju ispod koje se gubi kontura tijela. S druge strane njihova komparativna lica ne odaju emotivan naboj nego izražavaju stanje duboke kontemplacije. Venecijanski kipar i njegovi suradnici više su puta ponavljali radioničke modele zbog čestih narudžbi istih svetačkih skulptura za razne crkve u manjim mjestima u Furlaniji i Venetu. Na to ukazuju i dosad neprepoznati Alviseovi monumentalni kipovi svetog Nikole biskupa i svetog Jurja iz istoimene župne crkve u Colloredo di Prato kod Udina. Giovanni Battista della Mora dao je podići glavni oltar 1719. godine, a izradila ga je nepoznata furlanska altaristička radionica.⁴⁵ Kako je neznani autor najvjerojatnije bio specijaliziran samo za klesanje oltara, kipove lokalnih zaštitnika nabavio je u Veneciji kod Tagliapietre. Sveti Juraj nastaje u trenutku kada Alvise radi i skulpturu Belone za Ljetni vrt u Sankt Peterburgu (1718./1719.).⁴⁶ Kod obje skulpture mogu se primijetiti vrlo bliska kompozicijska rješenja u naglašenim izvijenim siluetama tijela. Ipak, rimska božica prikazana je poput mlade djevojke ljupkog lica dok s druge strane kod svetog Jurja nalazimo pomalo hladan i strogi vojnički izraz. Iste fizionomije primjećuju se i na istovremenoj skulpturi zadarskog zaštitnika svetog Krševana. Vrlo sličan lik će Tagliapietra ponoviti dvadesetak godina kasnije pri opremanju glavnog oltara župne crkve u Rovinju. Međutim, kod kipa za istarske naručitelje ističu se minuciozno klesani deskriptivni detalji obuće i odjeće te perjanice svečeva šljema (sl. 8, 9).

U Alviseovu rovinjskom ciklusu, na kojem su majstoru pomagali i sinovi, po kvaliteti se izdvajaju dva velika mramorna anđela uz retabl oltara svete Eufemije. Njima su stilski i kronološki najbliži monumentalni anđeli na glavnom oltaru župne crkve u mjesto Conselve isklesani 1737. godine.⁴⁷ Istovjetne modele Tagliapietra koristi i kod dosad

nepoznatih anđela na glavnom oltaru župne crkve u Pincari nedaleko Roviga (sl. 10, 11). Bliska kompozicijska rješenja onima u Pincari i Conselveu, Alvise ponavlja i kod rovinjskih anđela. Ipak, kod njihove se izvedbe najviše približio novim strujanjima u venecijanskom kiparstvu. Tako je draperija postala puno smirenija i uravnoteženija, a klasicizirajuća lica su lišena emocija. Stoga ne treba isključiti mogućnost da se Alvise mogao ugledati na anđele s oltara Sakramenta koje je oko 1739. godine isklesao upravo predvodnik klasicističkih strujanja u Veneciji Giovanni Marchiori (Caviola d'Agordo, 1696. – Treviso, 1778.).⁴⁸ Tagliapietra je na zalasku karijere za rovinjske naručitelje izradio i mramornu skulpturu Gospe od Ružarija.⁴⁹ Tom prilikom ponovio je svoj istoimeni monumentalni kip što ga je 1734. godine isklesao za venecijansku crkvu Santi Biagio e Cataldo, a koji se danas nalazi u župnoj crkvi u Solesinu.⁵⁰ Ovom prilikom potrebno je upozoriti da je Alvise istu skulpturu oko 1740-ih isporučio i za oratorij vile venecijanske obitelji Condulmer u mjestu Zerman u okolici Trevisa (sl. 12).⁵¹ Model za sva tri kipa bila je slavna Bogorodica s Djetetom Giusta Le Courta na glavnom oltaru venecijanske crkve Santa Maria della Salute. Za razliku od skulpture u Solesinu i one za obitelj Condulmer, rovinjski kip je ipak nešto slabije kvalitete. Tako su oscilacije primjetne kod klesanje Marijina lica, ali i splasnule draperije koja obavlja Bogorodičin torzo. S obzirom na to čini se da je ostarjelom majstoru kod izvedbe Gospe od Ružarija za župnu crkvu u Rovinju u velikoj mjeri mogao pomagati njegov najtalentiraniji sin Carlo (sl. 13, 14).⁵²

Tijekom 18. stoljeća nekadašnja katedrala svetog Nikole brojila je deset oltara, a nakon velikih oštećenja tijekom Drugoga svjetskog rata ostalo ih je samo pet. Jedan od njih je onaj bratovštine Tijela Kristova koji je naručen kako bi se na njega smjestio veličanstveni mramorni tabernakul. Obje umjetnine nabavljene su u Veneciji pa je tako Zuanne Trognon izradio oltar, a kipar Alvise Tagliapietra tabernakul. Spomenuta dokumentirana djela predstavljaju dopunu venecijanske altaristike i skulpture 18. stoljeća na istočnoj obali Jadrana. Naposljetku, pronađene arhivalije omogućit će da se zahvaljujući dokumentiranim djelima u opuse venecijanskih majstora uvrste nova djela temeljem stilske analize.

Prilog: dokumenti

1.
20. rujna 1708., u Veneciji. Ugovor između predstavnika osorske bratovštine Tijela Kristova i venecijanskog kipara Alvisea Tagliapietre oko klesanja mramornog tabernakula za osorsku katedralu.

Laus Deo 1708 adi 20 Settembre in Venezia

Si dichiara con la presente e privata scrittura qual debba haver forza come se fatta fosse per mano di Publico Nodaro di questa Città qualmente resta stabilito, per la facitura del nuovo

Tabernacolo che deve esser posto nella Chiesa della Cattedrale della Città d'Ossoero, il presente contratto col mezzo del N. H. D. Piero Morosini di Giacomo e di D. Bartolomio Vicenzotti per nome dei Confratelli della Veneranda scola del Santissimo Corpo di Christo di detta Città, con D. Alvise Ca Tagliapietra scultor à S. Moisè, quale spontaneamente, e volontariamente s'è obligato, et obliga far et intagliar, e scolpir il nuovo Tabernacolo giusto il modelo dallo stesso esibito, e scielto dalla Scola sopradeta nella forma e con li patti infrascritti.

Che detto Tabernacolo sia d'altezza di piedi cinque e mezzo non compreso in detta altezza la figura del Redentor risorto.

Che il scalino di sotto al Tabernacolo sia di rosso di Verona con suo rigolon dell'istesso Tabernacolo rimesso di rosso di Francia e zallo di Verona con li due carteloni laterali dell'istesso Tabernacolo con le due figure, come dimostra il disegno, di marmo di Carrara rimesso di Zallo di Verona con suo bociollo di rosso di Francia, li altri due carteloni per fianco del Tabernacolo intagliati con testa di chierubino con sua picaria di frutti e fiori pure di marmo fino, con la portella di mezzo rimessa di rosso di Francia, in mezzo dell'istesso la figura della fede, come mostra il disegno, sopra poi alli sudetti cartelloni altre remesse di rosso di Francia con due puttini di marmo fino, con due vasi laterali dell'istesso Tabernacolo con la sua Gloria e Spirito Santo pure di marmo fino, con la sua Copolla di zallo di Verona, dovendo esser il tutto fregato, e lustrato secondo il bisogno, e in soma fatte tutte l'operationi opportune, acciò detto Tabernacolo sia di tutta perfetione secundam artem.

Che detto Tabernacolo sia terminato nel tempo di mesi cinque n° 5.

Che detto D. Alvise habbia à proveder della portella che deve esser dorata à mordente come pure la figura del Redentor di glutro (?).

Che per il prezzo di detto Tabernacolo, portelle e figura sopra detta resta stabilito e accordato in ducati trecento da L 6:4 per ducato, dà esser esborsati al sopradetto D. Alvise un terzo alla sottoscrizione della presente, un'altro alla mettà dell'opera, et il remanente terminata ogni cosa, che detto D. Alvise debba dar un idonea piezzaria del soldo ricevuto e andarà ricavando. E per validità delle presenti obbligazioni e patti doverà es-

ser firmato il presente contrato dalla sottoscrizione (?) del sudetto D. Alvise, presa che sarà la presente scrittura e patti et dapoi corecta dà detta Veneranda Scola a bosoli e ballote à cautione e manutentione dell' sopradetto D. Alvise e per eser d' ambe le parti inviolabilmente il tutto osservato sotto obbligatione et forma.

Io Alessandro Antonio Paietti del S. Alessandro, Posuppo Nobile della Scola del Corpo di Christo esistente nella Chatedrale d' Oszero affermo et prometo à quanto di sopra.

Io Giacomo Delio quondam Domenico, Posuppo Popolare della Scola del Corpo di Christo della Chatedrale d' Oszero affermo et prometo à quanto di sopra.

Noi Giacomo Morosini Conte e Capitano

A qualunque attestiamo come gli oltrascritti D. Alessandro Antonio Paietti del S. Alessandro e Giacomo de Lio q. Domenico sono tali e qual si sono sottoscritti per il che ovunque se li potrà prestar ogni fede.

Cherso 4 Ottobre 1708.

Giacomo Morosini, Conte e Capitano

Io Alvise Catagia Pietra Scultor S. Moise affermo et prometo à quanto di sopra.

Io Giacomo Zambelli mi costituisco pieggio alla presente scrittura ch' o scritto di mano propria.

Državni arhiv u Rijeci, Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Oszero, fol. 1r–1v

2.

20. lipnja 1710., u Cresu. Ugovor između predstavnika osorske bratovštine Tijela Kristova i venecijanskog altarista Zuannea Trognona oko podizanja novoga mramornog oltara za bratovštinsku kapelu u osorskoj katedrali.

Laus Deo a 20 Luglio 1710 in Cherso

Si dichiara con la presente e privata scrittura qual debba haver forza come se fatta fosse di mano di Publico Nodaro di questa Città, qualmente resta stabilito per la facitura d' un Altare novo, che deve esser posto nella Chiesa Chatedrale d' Oszero, il presente contrato con Illustrissimo Signore. Conte e Capitano Antonio Pasqualigo et Domino Francesco Drassa Possupo Nobile, nec con il signore Alessandro Antonio Peretti come pieggio et interveniente della Scola sudeta del Santissimo Corpo di Christo di detta Città con Maestro Zuanne Trognion Tagliapietra abitante in Venetia al Rio Marin quale, spontaneamente e concordemente s'è obligato et obliga far e colpir (!) il novo Altare giust' il disegno, sive modelo dallo stesso esibito, e scielto dall Scola sudetta nella forma, e con li patti infrascritti.

Che il detto Altare sia d' altezza dalla pradella in suso piedi dodeci non essendo tenuto à far la pradella, ne scalin, ne deto regollon con il scalin, la larghezza di detto Altare ivi

riporti delle cimade comporto le due bande largho piedi otto, onze tre.

Tutte le pietre bianche sian di pietra d' Istria, battute dà ben, soazatte come il presente dissegno.

Il parapetto sara fatto incompacto, come dimostra il dissegno, nel mezzo del quale saranno un tondo di pietra paragon nera con il suo Calcie giallo e bianco e viole bianche fatto alla fiorentina.

Il fondo di detto parappetto sarà di 8 machie d' Africa dà Genova, et le due machie laterali fatte di rosso di Francia con li suoi profili di paragon nera, e le due mandole da mezzo saran zallo di monte, li duoi guariselli saran di cinque machie, com' il dissegno, di zallo di Verona e paragon.

Li duoi fianchi di pietra d' Rovigno con le sue cordeline.

Li Regolloni sopra la mensa sarano di due mazori rimesse de' tutte tre parti del brocadello di Verona, e le due altre parti saran rimessi di bentoneglio in Maestà.

Le due Collone saran di brochadel dà Verona tonde e perfette, con dietro alle colone i suoi pilastri di pietra dà Rovigno, con le sue alete tante, et anco le due cartelle remese le machie di bianco et nero dà Genova con le due foglie intagliate e tarate nelle dette cartelle.

I capiteli di dette Collone sarano di foglia di giglio di pietra di Rovigno.

I contra capiteli sarano di bediglio.

Il scalinato dietro il Tabernacolo che forma palla che ciappa che scendaro il tabernacolo sarà di bentoneglio dà Trento così il panno e la cappa Santa sarà di zallo di Verona, fatto in modo del disegno.

I architravi da pietra dà Rovigno ed il sfrizo di brocadello dà Verona con la detta cornisa d'pietra dà Rovigno.

Il due anse che formano la cima sarano cartelle, balustrada nel mezzo e nelle parti due foglie che risaltano nelli spunti nelle dette carnise, e nel meso di detti essi sarà tutto un fondo del bentaneglio giust' il disegno.

Tutte le dette machie sarano lustrate e bona perfetion e le dette machie sarano remesse nella pietra di Rovigno à costa e fondo e non zesso da piera.

Che detto Altar resto accordati e stabilito in ducati 230 duecento e trenta da L 6:4 per ducato da esser esborsato à detto Maistro Zuanne Trognion un terzo al presente, un altro alla metta dell' opera ed il remanente che haverà terminata detta opera e che sia tenuto detto Maistro Zuanne di condurlo da Venetia à questa Isola il detto Altare a suo rischio.

Per la validità della presente obligatione e patto dovrà esser formato (!) il presente contrato dalle parti, obligando sotto

obligatione di loro beni presenti e futuri qual dovrà esso Maistro Zuanne sudetto di poner in oppera il detto Altare e dalla Scola stessa esser il tutto corisposto di feramenta, calcina, manoalli et altro bisognevole per tutto il mese di Giugno prossimo venturo che sarà l'anno 1711, in fede di che si sottoscriverano in presenza degl' infrascritti testimonii informati di Maistro Zuanne Nicolich et Maistro Mattio Soldatich pregati.

(...)

Io Alessandro Antonio Peretti intentando della sudetta Scola affermo à nome anco di D. Franc. Drasa, Posuppo Nobile per non saper scrivere

Io Zuanne Trognion Tagliapietra affermo e prometto à quanto di sopra

Io Fra. Giovanni Giacomo Fermapace sottoscrivo per li sudetti testimonii, così dà loro pregato per non saper essi scrivere.

Državni arhiv u Rijeci, Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Ossero, fol. 2r–2v

Bilješke

1 SAMO ŠTEFANAC, *Nouve osservazioni sull'architettura del duomo di Ossero*, u: *Mens acris in corpore commodo. Zbornik povodom sedamdesetog rođendana Ivana Matejčića = Festschrift in honour of the 70th birthday of Ivan Matejčić* (ur. Miljenko Jurković – Marijan Bradanović), 2021., 391–403; TEA SUŠANJ PROTIĆ, *O urbanizmu Osora nakon 1450.*, *Ars Adriatica*, 5 (2015.), 99–100; SAMO ŠTEFANAC, *O arhitekturi i kiparskim ukrasima osorske katedrale, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 26 (1987.), 263–285.

2 DANIELE FARLATI, *Illyricum Sacrum*, sv. V, Venetiis, 1775., 207–210.

3 RADOSLAV TOMIĆ, *Znakovi identiteta. Sveci zaštitnici u umjetnosti 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji, Boki kotorskoj i Dubrovačkoj republici*, Split – Zagreb, 2021., 63–72; DANIJEL CIKOVIĆ, *L'eredità artistica del Medioevo nei documenti d'archivio della prima età moderna: alcuni esempi quarnerini e istriani*, *Mélanges de l'École française de Rome – Moyen Âge*, 129–1 (2017.), 144–159; MATEJ KLEMENČIĆ, *Beneško baročno kiparstvo v Ljubljani*, Ljubljana, 2013., 28.

4 THOMAS GRAHAM JACKSON, *Dalmatia, the Quarnero and Istria, with Cettigne in Montenegro and the Island of Grado*, vol. 3, Oxford, 1887., 96–108.

5 DRAGUTIN HIRC, *Na kvarnerskim otocima*, Rijeka, 2003., 19.

6 ENVER IMAMOVIĆ, *Povijesno arheološki vodič po Osoru*, Sarajevo, 1979., 81–82.

7 NINA KUDIŠ BURIĆ, *A tabernacle by Alvise Tagliapietra in the cathedral of Osor*, *Zbornik za umjetnostno zgodovino*, n. v. 41 (2005.), 206–217; NINA KUDIŠ BURIĆ, *Oltari presvetog Sakramenta u Savičenti i Osoru: problemi konteksta, tipologije, uzora i autora*, u: *Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske* [Zbornik Dana Cvita Fiskovića II] (ur. Jasenka Gudelj i Predrag Marković), Zagreb, 2008., 304–308.

8 Državni arhiv u Rijeci (dalje: DARi), Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Ossero.

9 MATKO MATIJA MARUŠIĆ, *O unutrašnjosti katedrale Sv. Nikole u Osoru tijekom 16. stoljeća*, *Ars Adriatica*, 11 (2021.), 185.

10 MATKO MATIJA MARUŠIĆ (bilj. 9), 186; MARIJANA DLAČIĆ, *Bratovštine na području bivše osorske komune*, Mali Lošinj, 2014.

11 DARi, Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Ossero, fol. 1r–1v.

12 MARIJA ZANINOVIĆ-RUMORA, *Mjere za dužinu i površinu u Kotoru kroz stoljeća*, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 54 (2012.), 41. Autorica donosi općenite mjerne jedinice pa tako jedna venecijanska stopa iznosi 0,354 metara ili 35,4 centimetara. Prema tim mjerama osorski tabernakul je trebao biti visine oko 195 centimetara.

13 Pri terenskom istraživanju zahvaljujem na susretljivosti dr. sc. Matku Matiji Marušiću i svećeniku Ivanu Katunaru. U Tagliapi-

etrin opus mogu se uvrstiti i nepoznati mramorni kipovi svetih Petra i Pavla danas smješteni na glavnom oltaru u malenoj crkvi svetog Petra u mjestu Gabonjin na otoku Krku. Zahvaljujem izv. prof. dr. sc. Damiru Tuliću i mag. hist. art. Ivanu Brautu koji su me upozorili na te kipeve.

14

NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 7), 210; PAOLO GOI, Enrico Meyring e dintorni: contributi, u: *Francesco Robba and the Venetian Sculpture of the Eighteenth Century* (ur. Janez Höfler), Ljubljana, 2000., 62. Tabernakul iz crkve Santa Maria della Misericordia danas se nalazi u crkvi Uznesenja Bogorodičina (Chiesa dell'Assunta) u Noaleu.

15

SIMONE GUERRIERO, Profilo di Alvise Tagliapietra (1670–1747), *Arte Veneta*, 47 (1995.), 35.

16

DARi, Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Ossero, bez numeracije.

17

DARi, Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Ossero, fol. 2r–2v.

18

PAOLA ROSSI, La memoria funebre di Girolamo Rota nella chiesa di Santa Maria del Giglio, u: *L'Attenzione e la critica. Scritti di storia dell'arte in memoria di Terisio Pignatti* (ur. Maria Agnese Chiari Moretto Wiel – Augusto Gentili), Padova, 2008., 226. Ovom prilikom zahvaljujem na susretljivosti Massimu Favilli i Ruggeru Rugolu.

19

PAOLA ROSSI (bilj. 18), 226.

20

HELENA SERAŽIN – MATEJ KLEMENČIČ, I contratti di garzonato degli scultori, lapidici e intagliatori veneziani (I), *Acta Historiae Artis Slovenica*, 7 (2002.), 173–174.

21

PAOLO GOI, Attività dei Trognon (e di altri) a Casarsa e in Friuli: appunti, u: *Ciasarsa. San Zuan – Vilasil – Versuta, Tavagnacco* (ur. Gianfranco Ellero), 1995., 514–515. Oltar Bezgrešno Začete danas nije sačuvan jer je crkva San Francesco u Portuguraruru srušena.

22

PAOLO GOI (bilj. 21), 515.

23

DARi, Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Ossero, bez numeracije.

24

Oltar je trebao biti visok oko 425 centimetara, a širok 284 centimetara.

25

DARi, Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Ossero, bez numeracije.

26

U bratovštinskoj knjizi se ne navodi nikakav dodatak ugovoru. Ipak, postoji mogućnost da je majstor naknadno mogao dogovoriti novu specifikaciju mramora.

27

GIUSEPPINA PERUSINI – PIERA SPADEA, Il commesso marmoreo negli altari dei Pacassi, u: Emanuela Montagnari

Kokelj – Giuseppina Perusini (ur.), *Nicolo Pacassi. Architettura degli Asburgo. Architettura e scultura a Gorizia nel Settecento*, Monfalcone, 1998., 133.

28

GIUSEPPINA PERUSINI – PIERA SPADEA (bilj. 28), 134.

29

PAOLO GOI (bilj. 21), 542.

30

PAOLO GOI (bilj. 21), 543.

31

DARi, Općina Osor (HR-DARI-30), 186. SS. Corpo di Cristo Ossero, bez numeracije.

32

Izbor iz bibliografije o djelima Alvisea Tagliapietre u Hrvatskoj: KRUNO PRIJATELJ, Le opere di Alvise Tagliapietra e della sua bottega in Dalmazia e Istria, *Arte Veneta*, 29 (1975.), 227–231; RADMILA MATEJČIČ, Barokna arhitektura i oprema zborne crkve sv. Eufemije u Rovinju, *Zbornik Matice srpske za likovne umetnosti*, XXIV (1988.), 25–40; DORIS BARIČEVIĆ, Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske, u: *Tisuću godina hrvatske skulpture* (ur. Igor Fisković), Zagreb, 1991., 79–80, 91.; RADOSLAV TOMIĆ, Dva djela iz ostavštine Gašpara Kraljeta u crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju, u: *Umjetnost na istočnoj obali Jadrana u kontekstu evropske tradicije* (ur. Nina Kudiš Burić – Marina Vicelja), Rijeka, 1993., 227–285; MATEJ KLEMENČIČ, Giovanni Marchiori v Rovinju, *Acta historiae artis Slovenica*, 2 (1997.), 97–108; MATEJ KLEMENČIČ, Alvise Tagliapietra, u: *La scultura a Venezia da Sansovino a Canova* (ur. Andrea Bacchi), Milano, 2000., 780–791, f. 607–618; MATEJ KLEMENČIČ, Scultura barocca in Istria tra Venezia, Gorizia, Liubliana e Fiume, *Saggi e Memorie di storia dell'arte*, 30 (2006.), 264, 266; DAMIR TULIĆ, Fragmenti aktivnosti Alvisea Tagliapietre i njegove radionice, *Zbornik za umjetnostno zgodovino*, n. v. 45 (2009.), 88; RADOSLAV TOMIĆ, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije. Kiparstvo II. Od XVI. do XX. stoljeća*, Zadar, 2008., 41–43, 138–147; BOJAN GOJA, *Mramorna oltaristika u 17. i 18. st. na području Zadarske nadbiskupije*, doktorska disertacija, Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010., 87–89; DAMIR TULIĆ, Un »Crocifisso« marmoreo di Alvise Tagliapietra a Lussinpiccolo, *Arte Veneta*, 68 (2011.), 262–267; DAMIR TULIĆ, *Kamena skulptura i oltari 17. i 18. stoljeća u Porečko-pulskoj nadbiskupiji*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012., 427–462; DAN-KO ŠOUREK, Virtualna katedrala Artura Schneidera, u: *Artur Schneider 1879. – 1946.* (ur. Ljerka Dulibić), Zagreb, 161–189.; DAMIR TULIĆ, Od kasne renesanse do klasicizma: skulpture i oltari od kraja 16. do početka 19. stoljeća, u: Predrag Marković – Ivan Matejčić – Damir Tulić, *Umjetnička baština istarske crkve, 2. Kiparstvo od 14. do 18. stoljeća*, Pula – Poreč, 2017., 33–51, 269–272, 312–340; RADOSLAV TOMIĆ, Mlečani u Zagrebu (prijedlozi za radionicu Alvisea Tagliapietre i Francesca Robbu), *Radovi Instituta za povijest umjetnost*, 46 (2022.), 69–78.

33

KRUNO PRIJATELJ (bilj. 32.), 227.

34

DAVIDE DOSSI – FRANCESCO MARCORIN, *Le collezioni di Agostino e Giovan Giacomo Giusti a Verona. Storia e dispersione*, 2020., 85–87; LUCA SIRACUSANO, Un busto per Alessandro Vittoria, una testa per Girolamo Campagna (e altre due sculture moderne in Palazzo Giusti a Verona), *Rivista di Archeologia*, 43 (2019.), 91–104. Bista je u informativnoj brošuri o palači pripisana Giovanniju Bonazzi (1654. – 1736.).

- 35
SIMONE GUERRIERO, Le alterne fortune dei marmi: busti, teste di carattere e altre »sculture moderne« nelle collezioni veneziane tra Sei e Settecento, u: *La scultura veneta del Seicento e del Settecento. Nuovi studi* (ur. Giuseppe Pavanello), Venezia, 2002., 73.
- 36
SIMONE GUERRIERO (bilj. 35), 85.
- 37
MONICA DE VINCENTI, Atlante della statuaria veneta da giardino, <http://arte.cini.it/statuaria-veneta-da-giardino/Opere/219604> (pristupljeno 1. 6. 2023.), 2; GIUSEPPE CIRILLO – GIOVANNI GODI, La Rocca, u: *Soragna*, 1996., 10. Taglipetra je radio za obitelj Meli Lupi te je sudjelovao u opremanju njihove Rocca di Soragna.
- 38
MAICHOL CLEMENTE, Nelle bottega di Giusto le Court terrecotte, marmi, documenti, *Arte Veneta*, 75, 2018., 105–126; MAICHOL CLEMENTE, Giusto Le Court Busto muliebre, u: *La ricerca della Bellezza. La Collezione Cavallini Sgarbi. Da Lotto a Morandi* (ur. Pietro Di Natale), Milano, 2022., 274.
- 39
MONICA DE VINCENTI (bilj. 37), 2.
- 40
SIMONE GUERRIERO (bilj. 15), 85.
- 41
DAVIDE DOSSI – FRANCESCO MARCORIN (bilj. 34), 85. Međutim, u popisu inventara Palazza iz 1700. i 1728. godine se ne spominje bista zbog toga jer su u oba navrata bila popisana samo brojna slikarska djela. Tako da ne treba isključiti mogućnost da je bista nabavljena početkom 20. stoljeća kada je palača rekonstruirana. Tu obnovu su tijekom 1920-ih vodili Giovanni i Eleonora Giusti.
- 42
Vila je danas u vlasništvu obitelji Sagramoso-Sacchetti. Ovom prilikom zahvaljujem Alviseu Sagramosu na susretljivosti pri istraživanju.
- 43
RICCARDO BATTIFERRO BERTOCCHI, *La villa del Corno Alto e la Corte della Bionde della famiglia Cipolla d'Arco*, testi di laurea, Università degli studi di Padova, 1992, 48–50.
- 44
Na informaciji zahvaljujem Riccardu Battiferru Bertocchiju i Alviseu Sagramosu.
- 45
Guida Artistica del Friuli Venezia Giulia (ur. Giuseppe Bergamini), Udine, 1999., 258.
- 46
SIMONE GUERRIERO (bilj. 15), 42–43.
- 47
DAMIR TULIĆ (bilj. 32, 2017.), 328.
- 48
MATEJ KLEMENČIČ (bilj. 32, 1997.), 97–108.
- 49
DAMIR TULIĆ (bilj. 32, 2017.), 331.
- 50
SIMONE GUERRIERO (bilj. 15), 46–47.
- 51
Ville venete. La Provincia di Treviso (ur. Simonetta Chiovaro – Sergio Pratali Mafferi – Christoph Ulmer), Venezia, 2001., 295. Alvise Tagliapietra i njegova radionica izradili su i tri kamena anđela smještena na vrhu oltara. U parku vile nalazi se i nekolicina kamenih kipova, a kvalitetom se ističe onaj s prikazom Lede i labuda. Tu skulpturu je ovom prilikom potrebno uvrstiti u opus venecijanskog kipara Giovannija Marije Morlaitera (Venecija, 1699. – 1781.).
- 52
DAMIR TULIĆ (bilj. 32), 2017., 331., MARIO PINTARIĆ, Il corredo scultoreo della chiesa parrocchiale di Santa Lucia a Vascon: proposte per Alvise Tagliapietra e Antonio Gai, *Arte Veneta*, 77 (2020.), 194–196.

Summary

Mario Pintarić

... far et intagliar, e scolpir il nuovo Tabernacolo: Alvise Tagliapietra and the Marble Tabernacle for the Former Cathedral in Osor

This paper presents an unknown document about the construction of the marble tabernacle in the Corpus Christi chapel in the former Osor Cathedral, which has been attributed to the Venetian sculptor Alvise Tagliapietra (Venice, 1670–1747) through stylistic analysis. An archival source reveals an agreement concluded in Venice on September 20, 1708, between the representatives of the confraternity of

Corpus Christi from Osor and Tagliapietra, whose workshop was located in the parish of San Moisè. The sculptor agreed that he would complete the works within five months. He was also to procure a small, gilded metal door and a statuette of the Risen Christ made of gilded copper. The price of the tabernacle was three hundred ducats, to be paid to Alvise in three instalments. He was to receive the first part upon

signing the contract, the second during the work on the tabernacle, and the last upon delivering the tabernacle and installing it in the cathedral. Another contract published here was signed between the confraternity and the Venetian altar maker Zuanne Trognon in Cres on July 20, 1710. The master was to carve a new marble altar for the chapel to place Tagliapietra's tabernacle on it. Trognon agreed to construct the altar for a total sum of 230 ducats, to be paid in three instalments, the last upon delivering the altar to Osor. Zuanne undertook to complete the entire work by June 1711. Finally, the altar arrived from Venice by boat on June 12, 1711, requiring additional funds from the brethren for its transportation, assembly, and placement in the confraternity chapel. Tagliapietra, like other Venetian sculptors, also received commissions from private clients. These concerned artworks for the sumptuous interiors and exteriors of numerous palaces owned by the Venetian elite. On this occasion, a marble bust of Venus from the Giusti Palace in Verona has been included in his oeuvre. Another hitherto unattributed work by Tagliapietra can be found in the Oratory of St Jacob located within the former Villa D'Arco in Corno Alto near Verona. It is a sculpture of the Immaculate Conception, similar to Tagliapietra's allegorical depiction of Faith on the Osor tabernacle. The Venetian sculptor and

his collaborators often replicated workshop sculptures due to frequent commissions of the same saintly statues for various churches in smaller towns of Friuli and Veneto. This is indicated, among other things, by Alvise's hitherto unattributed monumental statues of St Nicholas the Bishop and St George from the parish church of the same name in Colloredo di Prato near Udine. In Alvise's cycle from Rovinj, on which the master was assisted by his sons, the two large marble angels next to the retable of the altar of St Euphemia stand out in quality. The closest stylistic and chronologic analogy are the monumental angels on the main altar of the parish church in Conselve, carved in 1737. Tagliapietra used the same models for the previously unattributed angels on the main altar of the parish church in Pincara near Rovigo. At the end of his career, he also created a marble sculpture of Our Lady of the Rosary for commissioners from Rovinj. On that occasion, he replicated the monumental statue of the same name that he had carved in 1734 for the Venetian church of Santi Biagio e Cataldo, today located in the parish church of Solesino. It should be noted that Alvise Tagliapietra delivered the same sculpture around the 1740s for the oratory of a villa owned by the Venetian Condulmer family in Zerman near Treviso.

Keywords: Alvise Tagliapietra, Zuanne Trognon, Osor, Venice, Verona, Colloredo di Prato, Pincara